

'Meidän' ja 'muiden' representaatiot suomalaisten poliitikkojen sosiaalisen median teksteissä

Kristiina Savola

4.10.2018

Suomen yhteiskuntapoliittiset diskurssit verkkokonteksteissa
Diskurssianalyttinen seminaari Tukholman yliopiston suomen osastolla

Nyt iuvassa

- Tutkimuksesta ja sen taustasta
- Aineistosta
- Teoriasta ja metodista
- Aineistomaistiaisia: otteita kahden kirjoittajan blogeista

Mitä teen?

- Monografiaväitöskirja
- Aloitin täydellä teholla syksyllä 2017
- Ydinkiinnostuksen kohde: vastakkain asettelevat diskurssit sekä niiden kielelliset toteumat suomalaisten poliitikkojen sosiaalisen median teksteissä
- Diskurssianalyttinen lähestymistapa, jonka tukena retoriikan tutkimus

Aineisto

- Seitsemän kansanedustajan blogi- ja Facebook-tekstejä vuoden 2015 eduskuntavaaleja seuranneilta kuukausilta (20.4.–31.12.2015)
- Kirjoittajat toimivat poliittisen nelikentän eri laidoilla (mukaan tulossa vielä pari keskitien kulkijaa)

Miksi tämä aihe?

- Taustalla vuoden 2015 poliittiset tapahtumat ja kiinnostus niitä ympäröiviin diskursseihin
 - eduskuntavaaleja seurannut hallituksen vaihdos (Sipilä, Soini, Stubb)
 - uuden hallituksen toimet (nk. yhteiskuntasopimus) ja niiden vastaiset mielenosoitukset sekä aktiivinen kansalaisaktivismi
 - nk. pakolaiskriisi ja sen kirvoittama kansalaisaktivismi puolesta ja vastaan
 - mediadiskurssi vastakkainasetteluista, "ääripäistä" ja kansan kahtiajaosta

Tutkimuskysymykset

- Minkälaisia vastakkainasetteluita esiintyi suomalaisten poliitikkojen sosiaalisen median teksteissä vuonna 2015?
- Millä kielenkeinoilla näitä vastakkainasetteluita tuotettiin?
- Kuinka poliitikot tuottavat 'meidän' ja 'muiden' representaatioita teksteissään?

Vastakkainasettelu

- Kielitoimiston sanakirja 2018: 'jnk vastakohtaparin muodostamisesta, vastakohtaisuudesta; vastatusten, toistensa vastustajina olosta tms.'
- Vastakkainasettelun skeema on kielenkäyttösystemien peruselementtejä. "Se palautuu 'minän' ja 'muun maailman' dikotomiaan sekä 'sisäisen kokemuksen' ja 'ulkoisen todellisuuden' kontrastiin." (Heikkinen 1999: 283)

Sisäryhmä ja ulkoryhmä (in-group and out-group)

- “The discursive construction of identities, in- and out-groups, necessarily implies the use of strategies of positive self-presentation and the negative presentation of others.” (Wodak 2009: 40)
- “Sisä- ja ulkoryhmän kategorisaation katsotaan tapahtuvan eri tavoin: sisäryhmä tulkitaan erillisten yksilöiden heterogeeniseksi yhteisöksi ja ulkoryhmä homogeeniseksi sosiaaliseksi kategoriaksi.” (Pälli 2003: 41)

Teoriaa ja lähivirtauksia

- Kriittinen diskurssianalyysi
 - Diskurssihistoriallinen lähestymistapa (Reisigl & Wodak)
 - DIMEAN-analyysimalli (Spitzmüller & Warnke)
- Retoriikan tutkimus (uusi retoriikka: Burke, Perelman)
- Oikeistopopulistisen kielenkäytön tutkimus (Wodak 2015; Wodak, KhosraviNik, Mral 2013; Palonen & Saresma 2017)

Diskurssihistoriallinen lähestymistapa (The Discourse-Historical Approach)

- 1) Diskurssin sisältöjen tai puheenaiheiden tunnistaminen
 - 2) Diskursiivisten strategioiden analyysi
 - 3) Kielellisten keinojen ja kontekstisidonnaisen kielellisen toteutumisen analyysi
- + kontekstin eri tasot

Reisigl, Martin & Wodak, Ruth 2009. The discourse-historical approach (DHA). Teoksessa Wodak, Ruth, Meyer, Michael (toim.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. Second Edition. Los Angeles: SAGE.

DIMEAN = 'discourse-linguistic multilayered analysis'

Transtekstuaalinen taso

- diskurssit, diskursiiviset kaavat, skeemat, ideologiat, sosiaaliset ja poliittiset kontekstit, diskurssisemanttiset protohahmot

Toimijoiden taso

- diskursiiviset roolit
- valta

Tekstuaalinen taso

- teksti-, lause- ja sanatason analyysi
- retoriset kuviot, leksikaaliset ja metaforiset kentät, vastakkain asetteleva sanasto

(Spitzmüller & Warnke 2011)

Metodologinen työkalupakki

- 1) Vastakkain asettelevat diskurssit
- 2) Diskursiiviset strategiat, argumentaatiokuviot ja me–muut-
vastakkainasettelut
- 3) ja tekstin tasolla
 - metaforat ja metonymiat
 - (värittynyt) sanasto
 - 'meidän' ja 'heidän' nimeämisstrategiat
 - narratiivit

Aineistomaistiaisia: otteita kahden kirjoittajan blogeista

- kirjoittaja A: vasemmistoliiton kansanedustaja
- kirjoittaja B: perussuomalaisten kansanedustaja
- fokuksessa 'meidän' ja 'muiden' representaatiot

'Meidän' ja 'muiden' kategoriat

- A
 - 1) vasemmisto eli **'me'**
 - 2) hallitus ja hyväosaiset sekä perussuomalaiset eli **'he'**
 - 3) köyhät sekä pieni ja keskituloiset palkansaajat eli **'he, joiden puolesta puhutaan'**
- B
 - 1) kansallismieliset ja perussuomalaiset eli **'me'**
 - 2) eliitti eli kontekstista riippuen 'monikulttuuristo', 'vasemmistoeliitti', 'globaalikapitalistit' ja näiden tukemat turvapaikanhakijat eli **'he'**
 - 3) kansa

Sisäryhmä 'Me'

- A:
 - *vasemmisto, oppositio*
 - *me*
 - ja näiden kahden rinnakkaisuus

Vasemmisto tulee jatkamaan tätä faktoihin perustuvaa kriittistä, mutta rakentavaa oppositiopolitiikkaa. **Me olemme** eri mieltä talouspolitiikan linjasta ja pyrimme kyseenalaistamaan sen, mutta samalla korjaamaan kaikkein huonoimpia ja epäonnistuneimpia päätöksiä.

--

Vasemmiston budjettivaihtoehto osoittaa, että samoissa raameissa voidaan tehdä toisenlaisia arvovalintoja. **Meidän esityksemme** mukaan olisi mahdollista jopa ottaa hieman hallitusta vähemmän velkaa ja silti pystyttäisiin vahingolliset leikkauspäätökset perumaan.

--

Vasemmisto on kuitenkin eri mieltä myös koko talouspolitiikan suuresta linjasta. Nykyisessä taloustilanteessa ei ole mitään järkeä kuristaa taloutta liikaa. **Esitämme** hallituksen budjettiraamin ylittävää kertaluontoista elvyttävää lisäystä kaikkia alv-kantoja tilapäisesti laskemalla.

Nyt tarvitaan iso sykäys, jolla saadaan talous ja työllisyys käyntiin. **Meillä** ei ole varaa siihen, että valtiontalous näivettyy vuosi vuodelta. Kun auton akku tyhjenee, pitää siihen iskeä uutta kipinää, jotta auto lähtee käyntiin. Samanlaista kipinää tarvitaan nyt valtiontalouden moottoriin, tilapäinen alv-alennus on tämä kipinä.

Sisäryhmä 'Me'

- B:
 - *kansallismieliset, perussuomalaiset*
 - *me*

*Suomen vasemmistolainen kulttuuriväki sai itkupotkuraivarin, kun **perussuomalaiset** rynnistivät eduskuntavaaleissa jo toiseen peräkkäiseen suurvoittoonsa. *Moni kulttuurivaikuttaja astuikin heti vaalien jälkeen julkisuuteen nielemään karvasta tappiotaan ja nyyhkyttämään **kansallismielisten perussuomalaisten ja konservatiivisten maaseudun keskustalaisten** voittoa *arvoliberaaleista ja punavihreistä puolueista.***

Metonyyminen ilmaus *Suomi* 'meidän' ja 'muiden' rajalla

Suomi ei voi sulkea **silmiään maailman** hädältä

--

Ratkaisu ei ole **Suomen käpertyminen kuoreensa**. **Suomen** ei tarvitse kantaa asiassa muita suurempaa vastuuta, mutta ei myöskään omaa osaansa vähempää.

Ulkoryhmä 'Muut'

- A
 - konservatiivit
 - oikeisto
 - hallitus
 - vallassa olevat yksilöt
 - "vahvat ja hyväosaiset"
 - ihmissalakuljettajat

Hyväosaiset, suurituloiset ja johtajat, hallitus, EK:n herrat ja osinkoja nostavat omistajat

Näissä talkoissa **hyväosaiset** tyytyvät juomaan kahvia ja katselevat hommien edistymistä, kun *pieni- ja keskituloiset* raatavat.

Suurituloisiin ja johtajiin hallitus vetoaa vapaaehtoisten almujen perään, mutta *tavallisia ihmisiä* pakotetaan lailla ja pelotellaan epävarmuudella.

EK:n herrat ja osinkoja nostavat omistajat elävät paksusti, laskun maksavat *pienituloiset palkansaajat*, jotka joutuvat kiristämään vyötään.

Ulkoryhmä "Muut"

- B
 - eliitti
 - "monikulttuuristieliitti"
 - "vasemmistoeliitti"
 - "globalistieliitti"
 - "kosmopoliittinen ja vallasta juopunut EU-eliitti"
 - "vasemmistolainen kulttuuriväki"
 - pakolaiset ja maahanmuuttajat
 - "globalistit"/"monikulttuuristo"

→ Monikoosteinen vastavoima kirjoittajan sisäryhmälle,
kansallismielisille ja näiden edustamalle kansalle

Oleellista on myös se, että mitä laajempaa ja nopeampaa maahanmuutto on, sitä pienempi tarve **maahanmuuttajilla** on sopeutua valtakulttuuriin. Nyt käynnissä oleva **maahanmuuttoaalto tulee väistämättä heikentämään kansalaisyhteiskuntaa**. Kun väestö pirstaloituu identiteetiltään erilaisiin ryhmiin, joiden erillistä identiteettiä vieläpä monikulttuurisuuden ihanteen nimissä ylläpidetään, hyvinvointiyhteiskunnan ja ylipäätään kaiken yhteistyön perusta murenee. Tilannetta pahentaa entisestään **eliitin** lietsoma "rasistijahti", ongelman kieltäminen ja kritiikin leimaaminen vihaksi tai ennakkoluuloisuudeksi.

Tällaista kehitystä vastustamalla **kansallismieliset ovat kansaa yhdistävä voima**. Yhtenäisyyden puolustamisen ei pitäisi olla pelkästään **nationalististen järjestöjen ja puolueiden tehtävä**, mutta se on tässä tilanteessa jäänyt niiden harteille, koska **muilla tahoilla** näyttää olevan hyvin vaillinainen käsitys siitä, mitkä asiat käytännössä pitävät **kansaa** koossa.

Yhtenäinen kansa

- Kirjoittaja B: nykytilassa kansa on yhtenäisyyden ideaalitilan sijaan jakautunut
- Wodak 2015: 66: homogeeniseen kansaan, populumiin, keskittyminen tyypillinen osa oikeistopopulistista retoriikkaa
- "Kyllä kansa tietää!"

'He, joiden puolesta puhutaan'

- A
 - köyhät
 - pienipalkkaiset työntekijät
 - pieni- ja keskituloiset
 - ihmiset (kontekstisidonnaiset merkityssisällöt)
 - pakolaiset, turvapaikanhakijat
- B
 - kansa

→ Suhteellisen homogeenisia kategorioita, eräänlaisia 'toisia', joille pyritään antamaan ääni

Yli kolmesataatuhatta syyrialaista on hakenut turvaa Euroopasta. **Näitä ihmisiä tai Isis:n terroria pakenevia irakilaisia** perussuomalaisten puoluesihteeri Riikka Slunga-Poutsalo kutsuu halventavasti "**elintasosurffareiksi**" ja kokoomuksen kansanedustaja Wille Rydman puhuu "meritaksipalvelusta".

Slunga-Poutsalon mukaansa erityisesti **nuorten miesten** tulisi jäädä kotiin "puolustamaan maataan". Entä jos **[O:n]** kotimaa on sisällissodassa tuhottu ja kotiseutu *ääri-islamistien ja rikollisten* hallussa? Entä jos **[O]** ei halua valita sisällissodassa mitään osapuolta ja tappaa omia maanmiehiä ja -naisia?

Slunga-Poutsalo sivuuttaa sen, että nimenomaan **nuoret miehet** ovat haavoittuvassa asemassa juuri Irakissa ja Syyriassa. Heidän henkensä on uhattuna *Isis:n ja muiden karmivien ääriliikkeiden* puristuksessa. **Nuoren** valinta voi olla *ääri-islamistien* pakkovärväyksen, kaulankatkaisun tai pakolaisuuden välillä. Mitä näistä vaihtoehtoista perussuomalaisten puoluesihteeri suosittelisi **[O:lle]**?

Yhteenveto

- Kirjoittaja B:llä kirjoittaja A:ta väljemmät ihmiskategoriat
- Kansa ja muut väljät kategoriat tyhjinä merkitsijöinä, joka latautuu kontekstista riippuen eri merkityksillä (Laclau 2005)
- Sisäryhmä tarvitsee toteutuakseen ulkoryhmän, minkä vuoksi ne esiintyvät usein polarisoituina
- Jatkossa: Löytyykö näitä kategorioita muilta kirjoittajilta?

Kiitos!

Kirjallisuutta

Burke, Kenneth 1950. *A Rhetoric of Motives*. New York: Prentice-Hall, Inc.

Heikkinen, Vesa 1999. *Ideologinen merkitys. Kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: SKS.

Kövecses, Zoltán 2006. *Language, Mind and Culture: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Laclau, Ernest 2005. *On Populist Reason*. London: Verso.

Liikanen, Iikka 2003. *Kansa*. Teoksessa Hyvärinen, Matti – Jussi Kurunmäki – Kari Palonen – Tuija Pulkkinen – Henrik Stenius (toim.) *Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria*. Tampere: Vastapaino.

Littlemore, Jeanette 2015. *Metonymy. Hidden Shortcuts in Language, Thought and Communication*. Cambridge: Cambridge University Press.

Palonen, Emilia & Saresma, Tuija 2017. *Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka*. Teoksessa Palonen, Emilia – Tuija Saresma (toim.) *Jätkät ja jytkyt. Perussuomalaiset ja populistisin retoriikka*. Tampere: Vastapaino.

Parkkinen, Laura 2005. "Kyllä kansa tietää" – Veikko Vennamon poliittinen retoriikka. *Kielikello* 1/2005.

Pälli, Pekka 2003. *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. *Acta Universitatis Tamperensis* 901. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67265/951-44-5580-0.pdf>.

Reisigl, Martin & Wodak, Ruth 2009. *The discourse-historical approach (DHA)*. Teoksessa Wodak, Ruth, Meyer, Michael (toim.) *Methods of Critical Discourse Analysis. Second Edition*. Los Angeles: SAGE.

Spitzmüller, Jürgen & Warnke, Ingo H. 2011. *Discourse as a 'linguistic object': methodical and methodological delimitations*. *Critical Discourse Studies*. Vol. 8:2. S. 75–94.

van Dijk, Teun A. 2006. *Ideology and discourse analysis*. *Journal of Political Ideologies*. Vol. 11:2. S. 115–140.

van Dijk, Teun A. 1998. *Ideology. A Multidisciplinary Approach*. London: SAGE.

Wiberg, Matti 2012. *Politiikan tutkimus*. Teoksessa Heikkinen, Vesa, Voutilainen, Eero, Lauerma, Petri, Tiililä, Ulla, Lounela, Mikko (toim.) *Genreanalyysi – tekstintutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus.

Wodak, Ruth 2009. *The Discourse of Politics in Action. Politics as Usual*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Wodak, Ruth 2015. *The Politics of Fear. What Right-wing Populist Discourses Mean*. Lontoo: SAGE.

Wodak, Ruth & KhosraviNik, Majid & Mral, Brigitte 2013. *Right-Wing Populism in Europe. Politics and Discourse*. London: Bloomsbury.